

Vzpomínky zachráněných a zachránců

Možnost zjistit a zde prezentovat podrobnější informace o záchranných akcích a zejména názory zachráněných jsou velmi omezené, protože dokumentů je poskrovnu a dodatečně se ptát na názory zachráněných je, až na vzácné výjimky, již téměř nemožné.

Naši „Vašíkové“ Jacof Krup, vzpomíná na těžké dny

Naše rodina Krupových žila v městečku Varkoviče jako mnoho jiných. Otec Icik živil rodinu obchodem se zemědělskými plodinami, které kupoval zejména u Čechů. Občas vykupoval úrodu celé zahrady již v době, kdy stromy teprve kvetly. Maminka se měla co ohánět, protože děti - tři chlapci a děvče - její péči potřebovaly.

Přišel rok 1941 a s ním německá nacistická okupace, pronásledování a fyzická likvidace Židů. V roce 1942 zahnali také naši rodinu Krupových do ghetta v Dubně. Německým nacistům ochotně pomáhali ukrajínští nacionalisté, kteří v krutostech předčili Němce. Mého otce uvláčeli za koněm před zraky mnohých Židů. Maminku, sestru a nejmladšího bratra vyvlekli z ghetta a zastřelili. Nejen to. Ukrajinci dobře znali místní situaci a možné skrýše, takže v lesích, ve stozích slámy, opuštěných stodolách jako ohaři hledali uprchlé a skrývající se Židy. Můj bývalý soused a spolužák se stal náčelníkem policie a tak když jsme s bratrem Motlem z ghetta utekli, osobně řídil a zúčastňoval se pátrání po nás. Naštěstí jsme mu unikli a i když zima 1942/43 byla pro nás velmi krutá, přežili jsme ji.

Začátkem března 1943 jsme jednou v noci zaklepalí na okno manželů Emilie a Antonína Holštajnových v české vesnici Moldavě I a požádali o pomoc. Nezaváhali ani chvíli a přesto, že riskovali smrt celé rodiny, přijali nás, skrývali a živilí až do ledna - února 1944, kdy do jejich domku byli nastěhováni rekonvalescenti Wehrmachtu. Pani Holštajnová požádala proto své sousedy manžele Kašparovy o pomoc. Ochotně nás ukryli spolu se zachraňovanými Gonovými ve sklepě, který jsme ve stodole Kašparových pomáhali rozšiřovat. V tomto úkrytu jsme ale dlouho nezůstali a tudíž jsme nebyli podrobeni takovému utrpení jako Gonovi, kteří po tři týdny nemohli z krytu vyjit, protože na jeho poklopu stál německý tank.

Podle vzpomínek rodičů vypravují sestry Holštajnovy: Milena Kuřecová a Jiřina Skalková Maminka nad kluky Krupovými spráskla ruce. Byli promrzlí na kost, otrhaní, zubožení, hubení. Spolu s otcem se ihned rozhodli a kluky pozvali dál. Jejich tátu rodiče znali, protože kupoval z naší zahrady ovoce „na stojato“ a kluci mu při sklizni občas pomáhali.

Byli jsme caparti: mně bylo šest let a Jiřině teprve dva a rodiče nás stále nabádali abychom těm chlapcům co u nás jsou, oběma říkali „Vašíku“ a hlavně abychom se nikomu, ale opravdu nikomu ani slůvkem o nich nezmnili.

Nejdříve rodiče ukryli kluky na půdě, potom jim otec pod kravským chlívem vykopal kryt, ale ani v něm nebyli trvale. Jednou byli v krechtu na brambory, podruhé ve stohu slámy nebo ve stodole. Otec dbal, aby se mohli alespoň jednou týdně oholit, umýt celé tělo v teplé vodě a vyměnit prádlo. Maminka připravovala jídlo a nosila ho sama, nebo občas tento úkol svěřila Mileně. Jednoho dne se k nám nastěhovala skupina německých vojáků a zůstala u nás několik dnů. Byly to věru horké dny!

Konečně začátkem března 1944 Rudá armáda osvobodila naši obec a chlapci se brzy přihlásili v Rovně do Rudé armády.

Válka skončila a za delší čas někdo zaklepal na okno jako tu noc, kdy k nám chlapci přišli. Byl to Jacof, aby nám sdělil, že zůstal živ a zdrav. Bojoval na Kurlandském poloostrově, byl dvakrát raněn, dostal dvě vyznamenání, ale o osudu bratra nevěděl. Když ležel po zranění v Rize v nemocnici, napsal dotaz Předsednictvu nejvyššího sovětu SSSR a dostal smutnou zprávu: „Motl Ickovič Krup, 1913, vojín, zemřel po zraněních 6. října 1944 a je pochován na jednom ze statků v Lotyšsku“. Bojovali blízko sebe, ale bohužel s různými osudy.

Cesty zachráněného a zachránců se nadlouho rozešly. Naše celá rodina v roce 1947 reemigrovala do Československa a Jacof ve stejném roce odjel přes Polsko do Palestiny.

Setkání po mnoha letech Jacof na své zachránce nezapomněl. Nemohl v Československu zjistit jejich adresu, rozjel se tedy na Ukrajinu a šťastnou náhodou adresu dcer Holštajnových v roce 1998 zjistil. Začali si psát a telefonovat a Jacof navrhl Komisi památníku holocaustu Yad Vashem, aby manželům Holštajnovým byla udělena medaile a čestné uznání Chasidej umot haolam - Spravedlivý mezi národy. Tak se dne 3. září 1999 v Praze v Jeruzalémské synagóze sešli zachráněný s dcerami zachránců, aby z rukou velvyslankyně Izraele tuto vysokou poctu převzaly.

Velvyslankyně ve svém vystoupení mj. připomněla, že to, co rodina Holštajnových pro tyto dva židovské chlapce udělala, dělala z přátelství a ze soucitu, aniž by za to očekávala jakoukoliv odměnu.

V průběhu návštěvy v rodinách dcer Holštajnových Jacof líčil svoje osudy v Izraeli. Přišel do cizí země bez kvalifikace, známých, blízkých. Vyučil se stavařem a této profesi zůstal věrný až do důchodu. Pomáhal stavět město Hadera, v němž dosud bydlí. V roce 1948 se setkal s osmnáctiletou Rachel, emigrantkou z Rumunska, vzali se, mají syna, dceru a šest vnuků. Byl vojákem ve Válce o nezávislost a v Šestidenní válce. Nyní v důchodu je společensky velmi aktivní ve svazu válečných veteránů, všemožně pomáhá emigrantům ze zemí bývalého Sovětského svazu. Žije plným životem i když roky a neduhy mu v tom trochu brání.

Praha v listopadu 2002

Zpracoval Jiří Hofman